

EVANGYÉLIOMI

PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt negyedévre 1 frt 50 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. 3-iknál 70 kr. bélyegdíj 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utcza, 1078. sz. a. intézendők.

Értsük meg egymást.

(Vége.)

Azon tételből indul ki észleletében Hegel, hogy öröktől fogva nem volt egyéb, mint a tiszta ész, tiszta idea, tiszta gondolat (Rosenkranz szerint a tiszta gondolkodás) mint tiszta lét. Ez a tiszta lét a minden ellentétet magában egyesített identitás; vagy mint Rosenkranz mondja: a minden nevű, minden értelmű, a mindent magában foglaló egység. Ez az abszolút, s a lét elvont elemeiben az Atya. Ez a világot mint önkülönbségét magából kibocsátja, s él a világban mint természetélet, és az emberben mint egyéni szellemélet. Az abszolútnak, a tiszta létnek ez a természet, és szellemélete a világ természeti és szellemi életében a Fiu. Az önkülönítésből, a világ természeti és szelleméletéből visszatér az abszolút magába, és az emberiség közszellemében él mint magát tudó abszolút szellem. Az abszolút az önkülönítésből a maga egységébe visszatérésében az örök, de élő, és a világban jelenlevő szellem a szent Lélek (Hegel Encyclop. §. 567 — 569.). Ez Hegel Istene, ez Hegel szerint Istennek immanentiája a világban, úgy, hogy ha próbáljuk a keresztségi formulát Hegel Istenére alkalmazni, az így fog hangzani: Keresztellek tégedet az Atyának, a lét elvont elemeiben létező Abszolútnak; a Fiu-nak, a világ természeti, és szellemi életét tevő Abszolútnak; és a szent Léleknek, az emberiség közszellemében magát tudó, és élő Abszolút szellemnek nevébe. Lehet, hogy van református lelkész, a kinek ez van eszében, midőn a református szülék kisedét a ref. egyház kebelébe a keresztség által fölveszi. De hogy a ref. egyház ilyen Atya, Fiu és szent Lélek nevébe akarjon kereszteltetni, azt a keresztyén szent Háromság még fennálló dogmájánál fogva egyáltalában nem teheti.

Hegel Istenének, mint fogalmából kitűnik, a világ nem teremtménye, hanem önkinyilatkoztatása, manifestációja; a világ élete nem teremtett lét, hanem magának az Istennek élete a világ természeti és szellemi életében. Az illatos rózsza az Isten élete, de az illatos rózsán rágódó féreg is az Isten élete; az énekes pacsirta, és a bájdalu zenér az Isten élete, de a kuruttyoló béka, és a földben

turkáló vakandok is az Isten élete. Az ember sem teremtménye Istennek: hanem az ő egyéni szellemélete az egyes ember életében; az emberélet Istennek individualis élete. A hálás lélek épen úgy az Isten élete az emberben, mint a háládatlan; az erényes, becsületes egyéni élet épen úgy az Isten élete, mint az erkölcstelen, s épen úgy nem lehet beszámítani egyiknek is egyéni életét, mint a rózsának, s vakandnak, mivel minden egyéb az Isten élete e mi természeti világunkban, minden egyéb egyéni önmegjelenése Istennek. Hegel istenfogalmával nincsen emberi szabadság, nincsen beszámítás, nincsen sem bűn, sem erény. Mert ha mondja is Hegel, hogy az embernek egyéni önhatározottságában, subjectivitásának különültségében, egyenkéntiségében nem szabad maradni; hanem értelmességének, okosságának, s ezzel szabadságának tudatára kell fejlődni: de ha ide fejlődött is az ember, ekkor sem egyéb, mint az abszolútnak önmegjelenése, s neki okossággá fejlődését épen úgy nem lehet beszámítani, mintha ezzé ki nem fejlődött. Hegel isteneszméjével nincsen emberi szabadság, nem lehet erkölcsiség. Azok azért, a kik Hegelnek hivei, egy embert sem ítélnének el magukkal következetesen. Mert mindenkinek élete, legyen okos vagy oktalan, erkölcsös vagy erkölcstelen, az Istennek individualis élete; Istenüket pedig józanon csak nem ítélnék el.

Hegel istenfogalmából az is kitűnik, hogy az Isten csak mint szent Lélek valósággal Isten, mivel az abszolút csak mint szent Lélek a magát tudó abszolút szellem, és pedig tudja magát mint abszolút szellemet az emberiség közszellemében. Nem tökéletes hát Hegel Istene, hanem ezzé csak lesz akkor, mikor az emberiség közszelleme tökéletes lesz, mivel csak ekkor tudhatja magát, mint tökéletes abszolút szellemet. Egy tökéletlen valami mikép lehet Isten, és egy tökéletlen Istentől mikép függhet az ember, mikép lehet vallás, az megfoghatatlan. Segített ezen, vagy legalább segíteni akart Hegel midőn azt mondja: a vallás az isteni szellemnek önmagáról tudása a véges szellem közvetítése által (Rel. phil. I., 129. és 133. lap). Tehát míg ember nem volt az Isten addig magát nem tudta, s az óta is csak annyit tud magáról, a mennyit az emberi szel-

lem követelése által tudhat. Ez a régi pantheista szinezetű monarchianismus mai divatos öltözetében. Nem hiszek embert, aki azt merné állítani komolyan, hogy egy ilyen istenfogalommal okos valláserkölcsei életet lehetne előhozni, és egyházat alapítani.

Azok a tudósok, a kik abban fáradoztak, hogy a keresztyénség Istenének orthodox prot. fogalma helyébe egy olyan istenfogalmat állítsanak, melylyel az orthodox prot. vallásnál jobb, okosabb vallást, és valláserkölcsei életet lehetne előhozni, nem voltak szerencsések e törekvésükben. A mostaniaknak ez talán sikerülni fog. De mivel az orthodox prot. keresztyén vallás tudományosan felfogva van, s az orthodox prot. keresztyén tudja a mit hisz, és tudja okokkal igazolva: csak akkor foghat ama törekvés a mostani tudósoknak sikerülni, ha az általuk előhozni czélzott vallást tudományosan felfogva, az egyes hittételeket okokkal igazolva előterjesztik. Azzal, hogy az orthodox prot. ker. vallásnak egyik, vagy másik hittételét elavultnak az ész előtt meg nem állhatónak mondjuk, még nem bizonyítottuk be hogy igazunk van, nem hozhatunk létre új valláserkölcsei életet, nem alkothatunk új egyházat. A vallás az orthodox keresztyénségben tudományosan van felfogva, csak tudományosan felfogott vallással lehet azt felcserélni. Próbáljanak meg hát a mostani tudósok egy a tudományosan felfogott orthodox prot. keresztyén vallásnál jobb, okosabb, szinte tudományosan felfogott vallást előhozni. Ha ezt megcselekszik: akkor az új épületbe hívhatják az orthodox prot. keresztyénséget. De míg nincsen új épület, nem volna okos régi épületünkben kiköltözködni. Igaz, hogy az unitarismus az orthodox prot. keresztyén vallástól különböző épület. De ez azon tanával, hogy a Krisztus pusztán ember, mégis természetfelettleg a sz. Lélektől származott (Ostorodt Unterr. VI. 48); és a racowi káténak ezen hittételével: „Christus vero, etsi Deus verus sit, non est tamen ille ex se unus Deus, qui per se et perfectissima ratione Deus est, quum is Deus tantum sit Pater (Cat. Rac. 2, 120),“ nem alkalmas arra, hogy érette orthodox prot. egyházunkat elhagyjuk. Egy Istenné tett Krisztus meg nem állhat az orthodox ref. egyház azon elve előtt: le a vallásból minden teremtményimádással. Az unitarismusnál, és a monarchianismus mindkét alakzatánál valami jobb kell, hogy érette orthodox prot. egyházunkból kiköltözködjünk.

Sokaktól hallottam erősen hangsúlyoztatni, miszerint a keresztyénség istenfogalmában nem az a fő, hogy az Isten Atya, Fiu és szent Lélek, hanem az, hogy szeretet. Azt tudom, hogy a zsidóság Istene erős boszuálló, mivel nincsen Fiu; azt is tudom, hogy a muhamedánok egy Istene némely embereket gonoszokká csak azért teremtett, hogy bünt büntető igazságát megmutassa, mivel itt sincsen Fiu. De azt, megvallom, nem tudom, hogy a keresztyénség Is-

tene Fiu, és szent Lélek nélkül mikép lehet szeretet. Igen megköszönöm, ha valaki engem erre megtanít. A szeretet az én eszemben nem csupán érzés, hanem cselekvés, Istennek nem csak az a cselekedete, hogy világot teremtett, hanem az is, hogy a legmagasabb szelleméletet, végczélját az emberi személyes életnek föltárta, kijelentette a názáreti Jézus személyes életében, és ez életet mint szent Lélek élteti e világban, s ezáltal a világot isteni végczéljára az idvességre elvezérli. „Ebből tetszett meg az Istennek hozzánk való szerelme, mondja János apostol, hogy amaz ő egyetlenegy szülött fiát elbocsátotta e világra, hogy éljünk ő általa (1. Ján. 4: 9.); ugy szereté Isten e világot, mondja Jézus, hogy az ő egyetlenegy szülött Fiát adná, hogy minden, valaki hiszen ő benne el ne veszszen, hanem örök életet vegyen (Ján. 3: 16.).“ Az Isten iránti szeretetünk az a cselekedetünk, melylyel ama kijelentett szelleméletet személyes életünkbe fölveszszük, és benne éltetjük; valamint embertársaink iránti szeretetünk az a cselekedetünk, melylyel ama szelleméletet az ő személyes életükbe átültetni, és bennük éltetni törekszünk. Hagyjuk ki a Fiut az Isten fogalmából, és nem lesz az Isten az önmagát kijelentő szeretet, hagyjuk ki a szent Lelket az Isten fogalmából, és nem lesz az Isten a kijelentett életet a világ életébe átültető szeretet. Én nem tehetek róla, hogy az Istent szeretetnek csak mint Atyát, Fiut és szent Lelket tudom érteni. Ha valaki tudja őt másként, és ennél jobban szeretetnek: tanítson meg reá, én meg fogom köszönni. Az én Atyám mind ez ideig munkálódik, én is munkálodom, mondja Jézus (Ján. 5: 17.); ez a bizonyágtétel, hogy örök életet adott nekünk az Isten, és ez az élet az ő Fiában vagyon, a kinél a Fiu vagyon, annak élete vagyon, a kinél nincsen az Istennek Fia, nincsen annak élete, mondja Ján. apost. (1. Ján. 5: 11, 12); mikor eljő ama vigasztaló, az igazságnak lelke, minden igazságra vezérel titeket; mert nem szól ő magától, hanem a melyeket hallánd, azokat szólja, mert az enyémből veszi, amit nektek megjelent, mondja Jézus (Ján. 16: 13, 14.); avagy nem tudjátok-e, hogy a ti testetek a bennetek lakozó szent Léleknek temploma, melyet vettetek az Istentől, mondja Pál apostol (1. Kor. 6: 19). E szavak világosan mutatják, hogy az Isten mint édes Atya önéletét, a legmagasabb szelleméletet, közlötte a világgal a názáreti Jézus személyes életében s ezért a Jézus a Krisztus, az Istennek ama Fia, és hogy az Isten mint szent Lélek e közlött szelleméletet élteti az emberiség életében. Az Isten ez isteni munkásságában a világot idvezítő szeretet, mint Atya, Fiu és szent Lélek s a nélkül hogy Atya, Fiu, szent Lélek legyen, az Isten szeretet nem lehet.

Vallást, és valláserkölcsei életet akarunk mindnyájan. De arra, hogy vallás, és valláserkölcsei élet legyen, Istennek okos, igaz fogalma szükséges; mert minden vallás központja

Isten, s a vallás jobb nem lehet mint az Istene, és az ember jobb nem lehet, mint vallása. A monarchianismus vagy Deismusra, vagy pantheismusra vezet, s egyik sem alkalmas arra, hogy az Isten úgy fogassék fel, mint a világot idvezítő szent szeretet; egyik sem alkalmas arra, hogy istenfogalmával az emberi szabadság megállhasson, és az embernek cselekedetei beszámíthatassanak; egyik sem alkalmas arra, hogy istenfogalmával okos, józan valláserkölcsei élet álljon elő. Erre alkalmas egyedül az Isten keresztyén fogalma. Ha okos, józan valláserkölcsei életet akarunk, és pedig mindnyájan azt akarunk, ezt Istennek keresztyén fogalmával állíthatjuk elő. Senki más fundamentomot nem vethet azon kívül, a mely egyszer vettetett, mely a Jézus Krisztus (1 Kor. 3 : 11.).

Pápa, október 24. 1876.

K i s s J á n o s,
hittanár.

Nyílt levél Bartha Mór sályii ref. lelkész és szatmár-egyházmegyei képviselő urhoz.

A „Szatmár“ című hetilap folyó évi 44. s azt megelőző számaiban kifejtette Tiszteletesség, hogy mit kellene tenni a szatmári ref. gymnasium érdekében; melyszerint az teljes 8 osztályu gymnasiummá átalakíttatván, a reformált egyházra nézve — az ottani vidéken — a tudományos ismeretek terjesztése tekintetében, valódi központot képezzen. Majd ezen tervet kapcsában azon ohajtásának is kifejezést adott, hogy a mint a debreczeni jelek mutatnak, nem lehet messze azon idő, hogy a tiszántuli ref. egyházkerület feloszlásával, több egyházmegyéből, névszerint a jelenlegi szatmári, n.-bányai, n.-károlyi, beregi, ugcocsi és felső-szabolcsi egyházmegyékből — reményhetőleg a Szilágyság is csatlakozván — egy felső tiszai egyházkerület alakuland; tehát azon új egyházkerület theologiai intézete is Szatmáron mint legközpontibb helyen állítandó fel, mint a melynek életrevaló magva a 8 osztályu gymnasium felállításával ott el van vetve.

Mindehez eddig nem sok mondani valóm és megjegyzésem volna, mert a szatmári ref. gymnasium fejlesztésének csak örvendeni tudok; s tervezni, javaslattal előállani mindenki jogosítva van sőt kötelessége, ha fontos és kétségtelen indokok vezérlik; s fölsimerve az idők jeleit, a kor kívánatát és követelményeit, tervezetét és javaslatát mint életrevaló, kívánatos és czélszerű intézkedést tudja igazolni; majd hozzá szólnak az illetők s megítélik elfogulatlanul. De miután t. ur indokolása, — a tekintetben hogy a magyarországi reformált egyházban még egy új egyházkerületnek kell alakulnia, azt követelvén a kor hatalmas intő szózata, — nem egyéb mint egyenes ráfogás, alaptalan gyanúsítás, Debreczen, a tiszántuli ref. egyházkerület kormányzósága és közgyűlései ellen: fölhíva érzem magamat t. ur ellenében megmutatni, hogy azon vádak — melyeket nem állított a világ előtt mint fontos adatokat és indokokat megjelölni, egytől egyig alapnélküliek vagy csak képzelt sérelmek és aggodalmak, melyeknek a valóságban, a tiszta igazság fényében, árnyékuk is elenyészik.

Első és fővádja t. urnak, hogy „Debreczenben nem utálják ugyan az egyházmegyei filléreit, sőt rólok, nélkülök kiharancsolják azokat; de hogy méltányos indítványait vagy tiltakozásukat valaha tekintetbe vennék, abból soha sem lesz semmi.“ Itt bizonyosan azt érti t. ur, hogy az egyházmegyei kötelezettek vannak a debreczeni főiskola irányában bizonyos évi járadékok fizetésére, mineműek az átalakítási ajánlatok, tápintézetre gyűj-

tés és most legújabbán a főiskola építési költségeinek a meghatározott arányban viselése.

Elsőben is a mi az átalakítási ajánlatokat illeti, a mint már maga a nevezet mutatja az önkéntes volt, tehát kiharancsolásról szó sem lehet; ugyanis a dicső emlékü függetlenségi harc befejezése után, az absolutismus vas karjai egyházi autonómiánkat s abból folyólag önálló iskolai ügyeinket is megbénítani törekedvén, a tanintézetek nyilvánossága jogát magas mérvű követelmények teljesítéséhez kötötte; ehez képest a debreczeni főgymnasium érdekében fölhívtak az egyházmegyék, hogy hozzák meg áldozataikat annak megmentése és biztosítása ügyében. — Nem is késtek az egyházvidékek, mert már 1852. év jun. 28-án kezdetét vett egyházkerületi gyűlésen, örömmel jelentette Szoboszlai Pap István mint akkori superintendens, hogy az egyházak és egyes jóltevők által, a hitfelekezeti öngazgatás fentartása feltétele mellett, kötelezőleg tett ajánlatok, a főiskola részére, eddigi anyagi erején kívül, évenkénti új és állandó jövedelmül jövőre 10,000 pengő forintot biztosítanak; a mely kedvező eredmény folytán azon gyűlésen meg is választott a 12 gymnasiumi tanár 700 p. frt évi fizetéssel, (lásd 1852. jun. egyh. ker. jegyz. k. 9. és 29. sz.) s azon átalakítási ajánlatok azon idő óta folytonosan fizettetnek az egyházmegyék által s a t. ur által különválásra fölhítt egyházmegyék következő mérvben teljesítik azt:

a n.-bányai egyházmegye ajánlott: tőkében 2891 frt; évi járadékban 33 frt 28 krt; hátrányban volt 1875. decz. 31-ig 528 frt 54 krral;

a beregi egyh. megye ajánlott tőkében: 668 frt 70 krt; évi járadékban 87 frt 36 kr.; hátrányban volt 1875. decz. 31-ig 716 frt 52 krral;

m. ugcocsi e. m. tőkében: 903 f. 50 kr.; é. járadék 4 f. 20 kral; felsőszabolcsi e. m. tőkében 1603 frt 50 kr.; évi járadék 45 frt 39 kr.; hátrányban van: 1259 frt 48 krral;

n.-károlyi e. m. tőkében: 4646 frt; évi járadékban 87 frt 36 kr.; hátrány: 3260 frt 24 kr.;

szatmári e. m. tőkében 2597 frt 9 kr.; évi járadék 43 frt 85 kr.; hátrányban van 359 frt 82 krral.

Ime ennyi az a mit az igen tisztelt egyházmegyék a gymnasium átalakításakor tettek és tehettek, nem ráparancsolólag, hanem szívesen és önkénytelen.

A mi továbbá a legközelebb befejezett főiskolai építésre megkivántatott költségek előállítását illeti, ismeretes t. ur előtt, hogy az 1868. áprilisi közgyűlésen (jegyz. könyv 32. sz.) lettek felhíva az egyházmegyék, hogy működjenek oda, miszerint az egyházkerületben minden egyház birassék reá 10 évig oly arányu önkénytes pénzbeli adomány elvállalására, mintha minden egyes egyháztag évenként 2—2 krt fizetne. Itt is tehát kérelemmel fordult a t. ur szerint, tiltakozást nem tűrő, hatalmaskodó egyházkerület az egyházmegyékhez! — És bár ki lett is mondva, hogy az oly egyházmegyékből az államsegélyérti kérvények figyelmen kívül hagyassanak, a mely egyházmegyékben a gyűlések a főiskola részére adandó segélyt nem az egyházkerületileg megállapított és elfogadott fizetési aránykulcs szerint teljesítik: vajjon alkalmazta-e a szabályt az egyházkerület egész szigorúsággal, vagy megfosztotta-e azokat az egyházmegyéket az államsegély jótéteményétől, s kizárta-e fiaikat a főiskolai belakásból és tápintézetből? Épen nem tette. A legközelebbi egyházkerületi közgyűlés jegyzőkönyvének 149. sz. alatt közölve van a kimutatás, hogy az egyházmegyék az építkezési költségek

fedezésére, mily mérvben járultak s ha ezt összehasonlítjuk, az államsegélyösszegeknek az egyházmegyék közt történt megosztását föltüntető kimutatással, aligha vádolhatjuk az egyházkerületet méltánytalansággal vagy hogy azok „a népes és tekintélyes egyházak, az apró-cseprőkkel” nem sokat törődnek. Ugyanis

	2 krral esett volna 10 évre	megajánlott	7 év alatt fizetett
a n.-bányai e. megyére	4433 fr.	2887. 60.	1961. 80.
a beregi „ „	7695. 40.	526. 40.	682. 91.
n.-károlyi „ „	5554. 20.	5394. 20.	3520. 52.
m.-ugocsai „ „	3212. —	471. 40.	745. 94.
felső szabolcsi „ „	12615. —		2122. 71.
szatmári „ „	8750. —	8750. —	5183. 99.

Államsegély összegben pedig részesültek 8 éven keresztül :

a nagy-bányai egyházmegye :	12535 frtban.
a beregi „ „	14670 „
a n.-károlyi „ „	11405 „
a m.-ugocsai „ „	9725 „
a felső-szabolcsi „ „	21030 „
a szatmári „ „	17905 „

87270 frtban.

Összesen pedig 128375 frt osztván ki a 8 év alatt az egyházmegyék közt, a többi 7 egyházmegyére 41105 frt esett. — És ez a tiszántuli egyházkerület mégis méltánytalan t. ur szerint, mert az autonomia természetével egyezően nem jár el, nem egyenlő mértékkel ad és vesz.

De menjünk tovább. Tiszteletes urnak úgy látszik neheztelésének egész sulya főleg a közvetlen debreczeniek ellen irányul, tulságosnak s az egyes egyházmegyék autonomiájával veszélyeztetőnek tartván azon jogot és befolyást, melyet Debreczen város és ref. egyház a főiskola ügyeire közvetlenül gyakorol. Kétségen kívül áll, hogy Debreczen hatalmas jogokkal van felruházva a főiskola ügyeinek intézése körül, s a főtanodának közvetve és közvetlen, legtöbb szellemi és anyagi hasznát is veszi ; de az anyagi kötelezettség és teher teljes arányban van e jogokkal és előnyökkel, mert Debreczen város és közönsége, minden bizonynyal mint legnagyobb jóltevője és ápolója e főtanodának, magaslik ki úgy a multban, mint jelenben a debreczeni főiskola pátrónusai közül ; és ha már adatokat idéztem a szatmári stb. egyházmegyékre nézve, hogy mit adnak, minő kötelezettségben vannak a főiskola irányában, tennem kell ugyanazokat Debreczenre nézve is.

Debreczen város és az egyház ad :	Tökeben	Évi járadék
Elemi iskolák segélyezése czimen évenk.		3321*) frt
Tanítók fizetése czimen 1802-től kezdve		1603
Német nyelv tanítójának „ „		210
Órletési szolgálmányok fejében		756
Ezen szolgálmányokból alakult 7560 frt töke után		453
A gymnasium átalakításakor	6403	
A gymn. átalakítása óta tanári fizetésre		1260
Egy jogtanári szék fizetésre teljesen		1763
Egy másik jogtanári szék részben		530
A gyakorló iskola tanítójának		500
Tápiintézetre évenkint állandóan		120—200
Az őszi buzakéregetés eredménye minden évben a tápiintézetre**)		1000—1200
Főiskolai széniornak		100
A rajzterem átengedéseért fizet		100

Ezek mind állandó évi járadékok.

A főiskola építésére adott Debreczen város és közönsége : egy és fél millió téglát, a szükséges gömbölyű fákat ; továbbá a

*) Ebből az elemi iskolai tanítók részére évenkint 1600 frt adatik ki.

**) Az egész e. kerülethől a m. évben a tápiintézetre 237. 94 gyűlt be.

város minden évben 1000 frtot 10 évig. — Az egyház elvállalta a 2 kros fizetési kulcs szerint, a költségek viseléséhez hozzájárulni ; s e szerint esnék a debreczeni egyházra évenkint 693 frt., melynek törlesztésére 1870-ben gyűjtést rendezvén, annak eredménye 5660 frt lett ; még egy ily gyűjtés fog rendeztetni ugyan ezen czélból. — Továbbá testületektől és egyesektől bejött az építésre eddig mintegy 1500 frt.

Vége ad Debr. városa a főiskol. évenkint 150 öl száraz tűzifát.

12 akadémiái tanárnak fejenkint 10 = 120 „ „ „
12 gymnasiumi „ „ 5 1/2 = 66 „ „ „
2 tanítóképezd. „ „ 5 1/2 = 11 „ „ „
A gymnastika tanítójának 2 1/2 = 2 1/2 „ „ „
Rajz és új nyelvek tanárának 5 1/2 = 11 „ „ „
Gyakorló iskola tanítójának 5 1/2 = 5 1/2 „ „ „

mindezt beszállítatva.

Hat akadémiái tanárnak 6 darab kaszálót a nagy cserén.

Négy „ „ természetb. lakást és a ház után földet.

12 „ „ évenk. 63 ft bordeputátumot fejenk.

Iskolai bizonyítványok, kéré levelek és minden hivatalos iromány a városi könyvnyomdában díj nélkül nyomtatnak, a főiskola részéről kiszolgáltató papíron. Mindezek régiebb szerződések alapján adatnak a nemes város által.

Sok és nagy tőkét képviselnek ezek. S mindezen nagy jótétemények mellett, egyetlen debreczeni születésű tanulóra nézve sincs kikötve, hogy csak benlakást vagy tápiintézetet is élvezhessen, pedig bizonyára itt is találhatik sok szegény, elhagyatott és árva tanuló.

És hogy a debreczeni főiskolában, a szatmármegyei s általában azon egyházmegyékből származott tanuló ifjak, mely egyházmegyéknek t. ur szerint oly méltó okuk volna és lehetne az elszakadásra, épen nem mellőztetnek, szolgáljon a következő kimutatás megnyugtató és kétségtelen bizonyítással.

Az akadémiái tanfolyamokban jelenleg 188 a jótéteményes tanulók száma, ezek közül 45 épen azon egyházmegyékből való, melyeket t. ur az új egyházkerület alkotó elemei gyanánt nézett ki. — A gymnasiumban 64 tápiintézeti tag közül 31, 141 benlakosból 66, egyedül kenyeret kap 74, ebből 31 tartozik azon egyházmegyékhez. Ugy hogy ha összeszámítjuk azon kiadást a főiskola részéről, melyet épen azon 6 egyházmegyéből beszámított tanulókra tesz : évenkint a 4000 frtot haladja azon összeg, melyet igénybe vesznek. És ha azzal összehasonlítjuk azt, a mit azok az egyházmegyék a főiskolának adnak, bizonyára nem lehet jogosult az a nagy bangu vádaskodás épen a méltányosság követelésének álarcza alatt, melylyel t. ur föllépett ; s hangosan tiltakoznak az adatok az ilyen eljárás ellen.

Volna még némi megjegyzésem, de most már több idővel és térrel nem rendelkezhetvén, a jövő hétre hagyom azt.

Addig is a szeretet lelke legyen velünk.

Debreczen, 1876. november 10.

(Folyt. követc.)

T ó t h S á m u e l.

B E L F Ö L D.

A lezajlott szalacsi lelkészválasztás.

A czimzésben jelzett lelkészválasztás ügye az okt. 12-én tartott érmelléki egyházmegyei gyűlésen ismét tárgyalatott. — Az ügy tárgyalása kezdetét vette az omegától visszafelé az

alpháig, míg végre nagy ügyvel-bajjal a választási jegyzőkönyv is felolvasatott, melyben a küldöttség szerepe, s a választás menete előterjesztett.

A szalacsi lelkészválasztás ügye felett, hogy részrehajlatlan ítéletet lehessen mondani, azt négy pontra kell felosztani, s pontonként a cánon és a superintendentiális végzések mérlegére tenni.

Az első passus, a Szikszay-párt működése. Ezen párt ellen felterjesztett, hogy itatással vásárolta a lelkeket, a fegyverrel ellátott tanítók vezérlése alatt ütőszerekkel felfegyverzett tömeg éjjeli tüntetésekkel s ütlegekkel terrorisálta a Buzás-féle pártot. Ez az eljárás ellenkezik a 17-ik, a tanítókra nézve pedig a 94-ik cánonnal, s a választási szabály 15-ik § ával. Ugyanez a párt az 1-ső választást azáltal semmisítette meg, mert több egyházi adóját be nem fizető szavazott, a Szikszay-párt pedig a feljelentés szerint, egyházi adót nem fizető tanítókat, s a közlakosok közt szintén olyanokat is szavaztatott, a kik fizetni képtelenek voltak. A második választáson Szikszayt mindenáron biztosítani akarta az illető párt, a közkedvességben levő káplán ellen vád emeltetett, s reábeszéltetett a küldöttség által, hogy mondjon fel a káplánsággal és Szalacsot hagyja el, másként a 2-ik lelkészképeségi vizsgára mint vádlott nem fog eresztetni. A szegény káplán engedett a felhívásnak, s Szalacsról eltávozott, a mi megtörténvén, a Szikszay-párt a superintendencián azonnal oda munkált, hogy a káplán — a tractust elmellözve — a 2-ik lelkészképeségi vizsgára nem bocsáttatott.

A 2-ik pont az egyházmegyei küldöttség munkálata.

Mind a két választás alkalmával maga a küldöttség elnökösködött s vezette a választás ügyét, a 2-ik választás alkalmával kétféle szavazócedulákat osztott ki a szavazó egyháztagok között, s azokkal a perselybe betétette s onnét minden ellenörködés nélkül maga a küldöttség ki is szedte. Ez az eljárás ellenkezik a 19-ik s a 22-ik Gelei-féle canon cikkelyeivel, melyekben az egyháznak önálló lelkészválasztási jogok biztosítanak, a megerősítés jogát a senior s a tractusnak fenhagyva. — Ellenkezik a lelkészválasztás azon pontjával, melyben a választás vezetése az illető presbyteriumra van bízva, a küldöttség csak ellenörködhetik. A kétféle cédula kiosztása — mit a választási jegyzőkönyv kifejez, nemcsak pressiót gyakorol a választás felett, hanem egyszersmind a titkos szavazást is megsemmisíti, a menyiben a küldöttség eleve kimondja, hogy kire kell szavazni, egyszersmind a kétféle cédula kiosztása candidationalis színezettel is bír, mivel senkire másra szavazni nem lehet, csak akire a szavazó cédulák kiosztattak. A bogycsölői lelkészválasztás is ilyen modorban történt egynehány évvel ezelőtt, mit a tractus nem helyeselt s kimondta, hogy az ilyen lelkészválasztás ezentul érvénytelen fog lenni, és most helyesli.

3-ik pont az esperes eljárása.

A káplánok elbocsátása felett az esperes illetőleg az egyházmegye ítél és határoz, a szalacsi káplán t. Falusi ur anélkül, hogy az ellene emelt vád a tractuson megbiráltatott volna s ugyment volna a superintendenciára — egyszerűen a főtiszteletű egyházkerületi gyűlés által elíteltetett annyiban, amennyiben a 2-ik lelkészképeségi vizsgára nem eresztetett. Ezt a visszavetést az esperesnek meg kellett volna előzni azáltal, hogy a tractus beleszólása előtt az illető tiszteletes atyafi megbüntetessék a superintendencia által. A 22-ik canon a lelkészválasztás megerősítését az esperesre bizza, hogy az az ő tiszti társaival együtt a választást sanctionálja. A választás és az az ellen emelt vád

után csakhamar tractus gyűlése volt, még sem terjesztett egyik sem a tractus elé, hanem az esperes a tractus gyűlését kikerülve, a püspök véleményét hivta fel a megerősítésre nézve és mielőtt a vád vizsgálat alá vevődött volna, a választás az esperes által megerősített; azonban a püspök a hozzá folyamodók kérelmét a megerősítés ellen a gyűlés elé terjeszté, s ennek folytán a megvizsgálás mig meg nem történik, a superintendencia a lelkészválasztás megerősítését felfüggesztetni rendelé. Az esperes eljárása által a tractus autonómiaja fel volt adva.

4-ik pont a vizsgáló küldöttség eljárása és az ügynek a tractus tanácsbiráinak ítélete szerinti elintézése.

Az első választás megsemmisített az első vizsgáló bizottság azon véleménye alapján, mivel több egyházi adóját be nem fizető tagok szavaztak, itt a választás előtti bizottság volt a hibás, a mely minden észrevétel nélkül készítette el a szavazók sértését, nem pedig az elválasztott lelkész. A második vizsgáló küldöttség alaptalannak mondott minden vádat, mely a Szikszay-párt ellen bejelentetett, pedig a választási jegyzőkönyv nyíltan beismeri a küldöttség általi cédulák kiosztását s annak a választási ügy vezetését, emellett a peres irományok több helyen hangsúlyozzák az erőszakos korteskedést és kitüntetik a Szikszay-párt verekedését. Az ügy befejeztetett a tanácsbirák által úgy hogy Szikszay választását megerősítették.

Mindezekből látható, hogy az alkotmányosság és a vallássosság zománczát nagyon letörlötte a jus fortioris keze a szalacsi papválasztásról.

Albis, november 1-én 1876.

S a s s K á r o l y, lelkész.

* * *

Észrevétel. Közöltük e cikket úgy azon alakjában a mint hozzánk beküldetett, de a 3-ik pontra nézve meg kell jegyeznünk, hogy midőn közlő kifogásolja azon eljárást, miszerint a nevezett segédlelkész a 2-ik lelkészképeségi vizsga letételétől eltiltatott; s ezt mint egyházkerületi közgyűlés egyoldalu cselekvényét tekinti, mert szerinte előbb az egyházmegyének kellett volna ez ügyben határozni — aligha vette kellő figyelembe a lelkészképeségi vizsgálatokat szabályozó egyházkerületi végzés azon határozatát: az erkölcsi jellem és tisztaság legfőbb és szükségesebb kellék lévén a leendő lelképásztorokban, a ki felől e tekintetben a vizsgáló bizottság előtt némi kétkedés merülne fel, az olyan a tudományos vizsgálatról egyszerűen eltiltatik. Mert ez oly nagy jogot ad a vizsgáló bizottságnak, hogy ha legkisebb aggodalma vagy nehézsége van valamelyik candidatus erkölcsi magaviselete irányában, attól mindaddig nem köteles elfogadni a vizsgálatot, mig a gyanu legkisebb árnyékát is e tekintetben el nem oszlatta; s e téren a vizsgáló bizottság egészen függetlenül határoz úgy az egyházmegyéktől mint az egyházkerulettől. — Ennélfogva, jelen esetben, az illető érmeleléki esperest semmiképen nem előzhette volna meg azt, hogy a szalacsi volt segédlelkész a 2-ik vizsgára ne bocsáttassék, mert némi kétkedés mégis csak merülhetett fel e tekintetben az ottani körülményeket és viszonyokat felgondolva; s itt hiába hivatkozott volna arra az esperest ur, hogy előbb az egyházmegye ítéletét kell ez ügyben bevárni; sőt jövőre is ha a vizsgáló bizottság ítélete és meggyőződése szerint F. K. nem leendő minden vádtól és gyanutól teljesen tiszta, nem lesz köteles tőle a bizottság a vizsgát elfogadni.

Továbbá említi közlő t. ur, hogy a választás megtörténvén,

az esperest ur a tractus mellőzésével a megerősítésre nézve a püspök véleményét kérte ki s a beadott vádak ellenére az esperest mégis megerősítette a választást. Annyi tény, hogy a püspöki vélemény kikéretett, de mielőtt az az illető esperest urhoz érkezett volna, ő már megerősítette a választást s épen azért kellett az egyházkerületnek azt mondania, hogy miután vádak adtak be mind a püspöki mind az esperesti hivatalhoz, tehát ezek előbb vizsgáltsanak meg s majd azután jöjjön az ítélet! — E szerint ezen ügy még az egyházkerületi tanács elé fog kerülni.

Különben elég fájdalmas és szomorú dolog, hogy annyi nehézségek és bajok merülhetnek fel egy lelkészválasztás alkalmával.

Szerkesztőség.

Theologiai önképző-társulat Pápán.

Az önképzés eszméjének nagy jelentőségétől áthatva, sokrakozt hittanhallgatónk kis csoportja ennek kibontott zászlója alá. Ha emlékezetem nem csal, életének hatodik évét kezdi élni kis társulatunk. Öt éve már, hogy az ifjúsági társulattól külön — de nem vele szemközt — folytatja munkásságát; tehát nagyon fiatal arra nézve, hogy önállóságát maga tartsa fenn. — De hála az égnek! Örömmel tapasztaljuk, hogy ennyi kis idő után is dicséretes haladást tanusít, s évről-évre kivívja magának azon képességet, melylyel a többi önképző-körök közt megállhat, és a nyilvánosság várakozását kielégítheti.

Múlt hó 20 án tartá első alakuló ülését nagytiszt. Kiss János tanár ur elnöklete alatt. Fennállása óta ő vitte fáradhatlan szorgalom és buzgalommal ezen kör elnökségét; s most sem tagadta meg szives közreműködését: sőt társulatunk felvirágzása szempontjából soha sem szünt meg a tagokat kitarító munkásságra ösztönözni, rajzolván az önképzés hasznát és nagyhorderejű jelentőségét. Többi tisztviselőül a következők választattak meg: alelnök s főjegyzővé: Cseresnyés János IV-ed éves papnöv., pénztárnokká Csabi Miklós III-ad éves papnöv., aljegyzővé: Széki Géza II-od éves papnöv., s végre könyvtárnok és lapfelügyelővé: Tatai Lajos IV-ed éves papnövendék. Tagja a társulatnak minden hittanhallgató kivétel nélkül — de én úgy hiszem — nem azon törvény kötelező erejénél fogva, mely szerint a társulat tagjává lenni minden hittanhallgató köteles — hanem önkényszerűleg, átlátva ennek hasznosságát.

Az így megalakult társulat most már megnyitotta rendes üléseit s folytatja működését, oly illő komolysággal és erkölcsi rend megtartásával, minőt egy a papi pályára lépni készülő egyéntől várni lehet. Hogy mi lesz jutalma fáradozásainak? az nincs titokban egy tag előtt sem. Tudja már, a múlt években tapasztalhatta mindenki, hogy egyedül ez a hely az, hol alkalom nyújtatik a papnövendéknek a gyakorlati theologia terén összes tehetségeit képezni s kifejthetni. Itt nyitattik tér, hol magát a képezni akaró mind elméletileg, mind gyakorlatilag kiművelheti. Adja is az Isten, hogy ez legyen jutalmazó gyümölcse minden ily nemes törekvésű egyleteknek. S vajha! oly eredményre juthatnának e téren, minőt mi ohajtunk és kívánunk!

Pápa, novemb. 7. 1876.

Cseresnyés János,
t. főjegyző.

Miskolcz új könyvtára.

A helybeli ág. hitv. ev. egyháznak szerencsés nagy napja volt nov. 1-én, a mennyiben rendkívüli közgyűlésbe egybesereglett közönsége közörömmel fogadta és tárgyalta Teöreök Vilma urhölgynek f. é. október 20 án kelt alapító levelét. — Ebben a kegyes alapító nő kegyeletes emlékezettel Istenben boldogult testvérbátyja Teöreök Sándornak, egyrészt többször nyilvánított szándékára, másrészt azon hosszú éveken át az egyház bizalmából vállalt és viselt tisztjeire, melyekben ő mint egyháztanácsos és algymnasiumi felügyelő élte fogyatig működött: saját szorgalma jövedelméből szerzett jogi és történelmi szakban kiválólag értékes 2378 kötetből álló legkevesebb 4000 frt értékű könyvtárát a helybeli ev. egyháznak adományozta. Ezen könyvtár czélszerű elhelyeztetése s nyilván használhatása czéljából pedig, — egy könyvtári olvasóteremmel ellátott külön épületnek az egyház telkén, s Benkó Károly pesti építész terve szerint jövő tavasszal építésére 3000 frtot ajánlódkozott. Kívánja, hogy ezen könyvtár városi nyilvános közkönyvtárnak tekintessék, s mint ilyen, szabad és ingyen használatára bocsáttassék mindazoknak, kik azt tanulmányaik forrásául felhasználni akarják: úgy azonban, hogy azt csupán az olvasóteremben tanulmányozhassák.

Az olvasók saját jószántukból eredő adakozásából vagy külön adományok alapítványokból begyűlt könyvtári alaphoz vétessenek a jogi és történelmi szakba vágó művek.

A lelkészt e könyvtár kezelő öréneke arra, hogy azt hetenként 2-3 napon át tartsa nyitva, az egyházat pedig arra kérte fel, hogy azt számvevőszéke által évenként, lelkész változás esetében pedig külön is vegye vizsgálat, az eredményt pedig évi közgyűlésein nyilvános tárgyalás alá.

A közgyűlés úgy az alapító levelet mint az alapítványt kegyeletes örömmel fogadta; — előbbit egész terjedelmében jegyzőkönyvébe felvételni határozván, a könyvtári épületnek a kijelölt helyen és terv szerint felépítésk, a könyvtárnak idejében átvétele és elhelyezése végett egy 9 tagból álló bizottságot választott s kimondta, hogy e könyvtárát az alapító levél értelmében s néhai Teöreök Sándor szellemében és méltó emlékére fogja kezelni és megőrizni. (A „Miskolcz“-ból.)

Előfizetési felhívás „Gyász- és Sirbeszédék“

czimű művemre, mely mű megjelen pár hó mulva csinos kiállításban, tartalmazva körülbelül 50 beszédet (udvaron, templomban, sirnál mondandókat) csaknem ugyanannyi imát a beszédek után s toldalékul néhány u. n. Sirverset. Művem előnyeül felemlíthetem, miszerint beszédeim — tekintettel a kor igényeire s az olykori zordon időkre, — lehető röviden s úgy szerkesztvék, hogy csekély változtatással, pl. alapige felvetés, vagy elhagyással, bármily körülmények közt használhatók. sőt a t. tanító urak figyelmébe is ajánlatnak, mint az u. n. bucsuztatók készítésénél is sikerrel használhatók, épen e czélból lévén a „Sirversek“ czimű toldalék is. Az előfizetési pézsek, vagy egyszerű megrendelések (ára 1 frt 50 kr.) alólirtoz küldendők legkésőbb decz. 31-ig, mikor is a könyv az illetőknek rövid uton bérmentve meg fog küldetni.

Szegszárd, (Tolnam.) 1876. nov. 1.

Borsák Endre,
ref. lelkész.

K Ü L F Ö L D.

A Gusztáv Adolf-egylet

1876. évi szept. 12—14-ig Erfurtban tartott XXX-ik évi közgyűléséről.

A tiszántuli és dunamelléki ref. egyházkerületek azon határozatai után, hogy a Gusztáv Adolf-egyletre az összes kerületbeli egyházak évenként offertoriumokat rendezzenek, — e határozatok után, nem lesz érdektelen e lapok olvasói előtt, hogy (a hivatalos értesítő nyomán) némi rajzát nyujtsam a fentcímzett gyűlésnek.

A kertészetről is híres Erfurtban ezen gyűlés alkalmával kertészeti kiállítás is állván, e város virágfüzérékkel diszitett utcái fogadák a G. A.-egylet gyűlésére érkező tagokat és vendégeket.

Az egylet előjárósága már szept. 11-én érkezett a helyszínére előleges intézkedések megtétele végett és 12-én dr. B ä r w i n k e l lelkész és a főpolgármester üdvözlő beszédeivel lettek fogadtatva, mely üdvözlőket dr. F r i c k e egyleti elnök viszonzá.

Esti 5 órakor tartatott az első ünnepélyes istentisztelet a néhai meztlábos barátok templomában, mely alkalommal dr. S c h u l z e generalis superintendens Elbeiből szónokolt. Ezen és a másnapi beszédéről alább szólandunk.

Hat és fél órakor következett az egyleti követek nem nyilvános gyűlése, melyen a követek megbízó levelei megvizsgáltatván, több ügy lett megvitatva.

Kiemeljük ezek közül: az osztrák jubilaumi adomány ügyét. 1881-ben lesz száz éve annak, hogy II. József császár a türelmi pátenst kiadta. Ennek emlékére, a darmstadti dr. Z i m m e r m a n n indítványa szerint, ágostai és helvét hitvallású osztrák papok és tanítók s azok özvegyei és árvái nyugdíjazására, már a jelen évtől kezdve egy alap lenne összegyűjtendő, a G. A.-egylet központi bizottságához beszolgáltatandó és az által 1881-ben, mint jubilaumi adomány átnyujtandó.

Némelyek elleneztek ez indítványt, mások azt Magyarországra is kívánták kiterjeszteni, de a többség azt elfogadta és pedig mint leendő osztrák alapítványt azért, mivelhogy — mint a lipseiek helyesen mondák — Magyarország a türelmi patensben foglalt engedményeknél nagyobb jogokkal birva, azt akkoriban el sem fogadta.

Történtek is már e czéira Ausztriában és külföldön vezetes gyűjtések és remélhető, hogy igen tekintélyes alapgyűlendő össze. — Közszólalainkra előre és minden egyházban tömegesen gyűjteni — mikor jutand már eszünkbe nekünk magyarhoni protestánsoknak is? —

A napirend szerint, következett szept. 13-án a nyilvános tanácskozási, 14-én pedig a nyilvános határozathozó gyűlés.

Szept. 13. reggeli 8 órakor történt harangozás az összes ev. templomok tornyaiban, miközben a követek az új városháza elé gyülekeztek. Onnan azután ünnepi menetben vonultak a „meztlábos barátok“ templomába, hol F r o m m e l, berlini udvari és katonai őrségi pap szónokolt Judás levele 20. és 21-ik verse felett. Beszédére alább visszatérünk.

Istentisztelet után, az u. n. kereskedői templomban tartott meg a tanácskozási gyűlés. Közös ének és az elnök imája és emelkedett szellemű megnyitó beszéde után, következett a kö-

vetek neveinek felolvasása, az üdvözlő levelek és táviratok közlése s utóbb a főhatóságok és a helybeli egyházak képviselői által tett üdvözlőtek.

Különösen szép az elnök válaszában egyik helye, melyben az Erfurt történetét ez ünnepélyhez alkalmazó Rudolphi es-perestnek felel:

„Ön tudja, hogy Gusztáv Adolf 1632. okt. 28. ment ki e városból és hogy kevéssel ezután, nov. 6. Lütznél otthagya életét. De tudja Ön azt is, hogy akkoriban hitvesét Mária Eleonórát az erfurtiakra bizta és különösen hangsúlyozta, hogy kiváló bizalmának jele az, hogy legdrágább birtokát, kedves hitvesét, ugyancsak Erfurt városára bizza. Mi is elmenendünk innen; akárhány testvérünk fog kidőlni ott künn a munka harcmezéjén, melyről az imént beszélt ön; a mi hajunk szála is megszükrül és erőnk hanyatland. De mi Erfurt községére bizzuk Gusztáv Adolf-egyletünk hitvesét: a szeretetet munkánk iránt, melynek most Ön is kifejezést adott. Változnak az idők és az emberek, de ha Isten akarja, művünk fennáll, míg csak, a mennyire a szabad működéstől telik, célja felé lesz vezérelve.“

Azután következett az adományok átadása rövid beszédek kíséretében. Nevezetesen az erfurti nőegylet oltári gyertyatartókat és feszületet; az erfurti felsőbb leánytanoda keresztelő és oltári edényeket; az erfurti „Régler-egyház egylete“ oltári gyertyatartókat és feszületet; az erfurti városi polgári középiskola oltári edényeket; az erfurti Mihály-egyház kelyhet és kancsót; az erfurti András-egyház 2 gyertyatartót; a rudolstadti nőegylet feszületet és oltári bibliát; Heinersdorf, kerlini gyáros kelyhet; névtelen nő Hannoverából betegek urvacsoráltatásához való kelyhet; egy kurheszeni özvegy ezüst ostyafényért; a naumburgi nőegylet 2 gyertyatartót és egy feszületet adattak képviselőik által a G. A.-egylet rendelkezése alá.

Ezen adományokért az elnök oly szellemdusan fejezte ki köszönetét, hogy nem mulaszthatom el annak idejegyzését.

„E napokban kincset találtak Erfurtban*), a hideg földből, mely azt birtokában tartandó volt, kiásatott: ugyancsak kincs, gazdagabb mint amaz az új városháza mellett talált, lep meg itt bennünket és kirakva előttünk. Hiszen a szív az, mely ezen ünnepi adományokba átment és ez adományok annál becsesebbek előttünk, mivelhogy férfiakat, nőket és gyermekeket fűznek össze. A szeretet e szép szövetségét tartsa meg az Ur még tovább is. Olyanok ez adományok, mint virágfüzérék, melyek összefogóznak azon ágakkal és koszorúkkal, melyeket e város ez ünnep végett kiaggatott. Legforróbb hála az adományozó uraknak és nőknek!“

Ily megható előzmények után olvasá dr. C r i e g e r n titkár az 5 nyomtatott ivre terjedő remek évi tudósítást, mely részletes vonásokban hü képét adja a G. A.-egylet állásának és óriási munkásságának. Az egyleti mű folytonos gyarapodást tüntet fel. Mult évben 348,763 frt segély osztatott ki, miáltal az eddigi segélyösszeg 6.367,777 frtra emelkedett. Ama 207 önkénytes adomány, mely a m. é. összegben foglaltatik, nagy erkölcsi beccsel bir.

Ily adakozás élesztése végett ajánlja titkár a G. A.-egyleti dus irodalom felhasználását. Ajánlja saját egyleti röpiveit (Fliegende Blätter), dr. és praelatus Z i m m e r m a n n „Bauten“ és „Nehmt euch der Heiligen Nothdurft an“ című jeles folyóiratokat, a sok ünnepi beszédet és idevágó kisebb lapokat, térképeket és füzeteket.

*) Az új városházának építésékor.

Buzdításul szolgált a düsseldorfi egylet indítványa, mely szerint minden forgalmon kívüli rézpénzek egy a rajnai diasporában fekvő legszükségesebb egyház javára öntendő „fillérhang” részere lennének összegyűjtendőek.

Ezután vázolja a tudósítás az egyes egyletek állását, méltatja a vele rokon svajczi, magyar, hollandi, elsassi egyleteket. Leírja a halál okozta veszteségeket. A volt elnök dr. Hoffmann, Schenker Márton Bécsből, dr. Porubszky bécsi ev. lelkész, dr. Székács József, Szeberényi Lajos stb. igen sok jeles név meg lett örökítve a G. A.-e. évkönyvében.

Végrendeleti hagyományt nyert: a középponti (lipcsei) bizottság 8671 frtot, az egyes egyletek 25,258 frtot.

Felsoroltnak az értesítőben név és számszerint, a rendkívüli ajándékok is, melyek sorában Vilmos német császár, Augustza német császárné, Ferencz József és Erzsébet s más uralkodók felséges nevei és kegyadományai tündöklenek. Kitűnnek többi közt a genfi bazár 7000 francot, a zürichi bazár, mely 8000 francot, a berni bazár, mely 4865 francot jövedelmezett. Felsorolatik Zsedényi Ede 20,000 frt adománya, Királyföldi Péter, pápai lakos, még számokban nem constatált nagy adománya a soproni tanítóképzede és duántuli gyámintézet javára. Sok érdekes mozzanat tűnik szemébe annak, ki ez adományok sorozatát olvassa.

A m. évben segélyeztetett 1106 gyülekezet.

„A jövő feladata” című rovat alatt előadatik, hogy 20 épülő templom, 12 iskola támogatandó, de ezeken felül sürgősen segélyezendő 151 templom, 117 iskola és 73 paplaképítés, mely még meg nem indult. 300 egyház 1.315,404 frt adóssággal van terhelve; legtöbb adóssága van a magyarhoni ev. diasporának, t. i. 139,760 frt.

Továbbá leírja a diasporák nyomorteljes helyzetét országról-országra. Egyik nyomorát jellemzik e rövid szavak: „Az evangy. egyházi életnek legveszedelmesebb ellensége a felekezetenlküli iskola! Bizonyítja is ezt az osztrákok példájával és szavaival. „Az ev. ifjúságot képző intézetek egymásután dőlnek ki — így ir Kolatschek Marburgból. — A kettős nagy adó az u. n. felekezetenlküli nyilvános és a saját ev. képző intézet fentartására, végkép némely ev. egyház pénzügyi erejét és sirással s jajgatással görnyednek a tulterheltek a vasszükségesség alatt, miáltal önmaguk fognak fejszét az egyházközségi életre. Községi iskolák a római egyház propagandája. A tankönyvek cikkelyeket tartalmaznak a pápáról, mint egyház fejéről, a szentekről, melyekhez imádkoznunk kell és az ev. gyermekeknek az „ave Máriát” után kell imádkozniok.”

Megjegyzi végül a titkár, hogy: mig 1847-ben 1349 bevételi és 1186 kiadványi iktató száma volt, addig most 3750 bevételi és 2259 kiadványi száma van az egyletnek.

(Folyt. köv.)

L á n g A d o l f.

K Ü L Ö N F É L E K.

The daily Review („A napi szemle”) című edinburghi politikai nagy napilap nov. 6-iki számában van közölve az összpresbyterián ügyi skót bizottság okt. 31-én tartott közgyűlése, melyen Blaikie ur tett jelentést (közölve kivonatolapunk előbbi számában). Ajánltatott: az egyházak küldött képviselőin kívül üggyársak (sasociates) is hívassanak meg külön-

leg. Nagyon sok ez első egyetemes gyűléstől nem várható, ha jó alapot vehet a jövőre, ez leend legfőbb végzeménye.

Diszgyűlés. A debreczeni ref. főiskolai „hittanszakai önképző társulat” körében 1876. október 20-án tartott Balogh Ferencz felügyelő tanár, „tájékoztató pontok a theologia terén” czim alatt egy felolvasást a főiskola VI-ik tantermében, — hova a felolvasandó tárgy iránti érdekelt-ségből az akadémiai ifjúság nagy számmal gyűlt egybe. — De nemcsak az ifjúság tanusított érdekelt-séget a felolvasás iránt, hanem szellemi téren vezetőink itt is jó példával mentek elő. Ott láttuk a gyűlésen nt. Némethy Lajos lelkész urat, Tóth Sámuel, Menyhárt János, Tóth Mihály theologiai, Márk Pál, dr. Márk Ferencz gymnasiumi tanár urakat, Kovács János képezdei tanár urat és t. Füredi Lajos, Kálmán Dezső, Mózes András segédlelkész urakat. Nt. Balogh Ferencz kevéssel 11 óra után kezdte meg felolvasását. Az előszóban okadatolja a felolvasás tartását; szakaszokra osztja fel értekezését, s az elsőnek e czimet adja: a vallásigazságok alapja, a biblia tekintélye; a másodiknak: mester és megváltó, szeretet hit és egyház; a harmadiknak: urvacsoara, a dogmák; a negyediknek: a végére járhatlan dolgok; a végsőnek: (miután többet felolvasnia már nem volt ideje) kép és mysterium. Ezen pontok mindegyikére elmondta az ellenvéleményt s kifejté saját nézeteit. (Ben Ábi.)

P o z s o n y. A pozsonyi egyház advent 1-ső vasárnapján német templomának százados alapkövetelét ünnepli. A templom udvarának kökerítését lebontották és csinos vasrácszattal látták el. Szintugy az ó lyceumi épületnek és paplaknak kapuit megnagyobbították és kicsinosították. Advent 2 ik vasárnapján pedig canonica visitatio lesz, melyet főt, Geduly Lajos superint. ur tart a pozsonyi egyházban. Ily visitatio Pozsonyban emberek emlékezete óta nem tartatott. E kettős ünnepély alkalmával valami nyomtatvány is fog megjelenni német nyelven, melynek számára a tanároktól és a többi egyházi hivatalos egyénektől életrajzok követeltettek. Azonkívül az egyház folyamodik a magyar kormányhoz, hogy a felügyelőnek Mossóczy Lajosnak számára m. királyi tanácsosi czimet eszközöljön ki Ő Felségénél.

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó

H I R D E T M É N Y.

Pályázat

a nagykun-karczagi ref. egyházban halálozás által megürült **orgonista-kántorságra.** Évi fizetmény: 210 frt készpénz; 16 köböl buza és 16 köböl árpa az egyház magtárából, 10 sor szőlő, 12 hold föld két tagban, 2 öl tűzifa; addig mig az egyház természetben lakhelyet adhatna 100 frt évi lakbér; praedicatiós halottól 1 frt, énekszóstól 50 kr; halottak száma évenként 400 körül. — Kötelezettség: a templomban és temetéseknel szokott szolgálatokon kívül, hetenkint 3 órai műénektanítás a helybeli ref. algymnasiumban.

A pályázók felszerelt folyamodványukat tiszteletes Madarász Imre ref. lelkész urhoz, mint a ref. egyháztanács elnökéhez küldjék be f. évi decz. 8-ára; próbára pedig a következő vasárnapra, azaz decz. 10-ére jelenjenek meg, elszállásolásukról az egyház gondoskodni fog. — Karczag, 1876 nov. 12.

1—3

A ref. egyháztanács.